

**BÂBÜR, GAZİ ZAHİRÜDDİN
MUHAMMED**

020050

(d. 14 Şubat 1483/ö. 26 Aralık 1530)

**Hükümdar, Hatırat Yazarı, Şair,
Edip, Seyyah ve Tabiat Gözlemcisi**

PROF. DR.
AZMİ ÖZCAN*

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

* Türk Kültürüne Hizmet Vakfı,
azmiozcan@fsm.edu.tr

14 Şubat 1483 yılında Fergana'nın başkenti olan Andican'da dünyaya geldi. Asıl adı Zahirüddin Muhammed'dir. Babası, Emir Timur Han'ın dördüncü kuşak torunu Ömer Şeyh Mirza (1456-1494), annesi Cengiz Han soyundan Yunus Han kızı Kutluk Nigâr Hanımdır. Gürkani denmesi bu yüzdendir. Türk-Mogol devlet geleneğinde seçkin bir hanedana damat olarak asalet kazanan kişiler için kullanılırdı.

"Zahiriddin Muhammed" ismini zamanının saygın Nakşibendi meşayihinden ve Bâbü'rün hayatında manevi tesiri çok olan Hoca Ubeydullah (1404-1490) vermiştir. Cesur, kahraman vb. anlamları bulunan Bâbü'r ise lakaptır.

Babür'ün beşinci kuşaktan atası Emir Timur, Mâveraünnehir'de XIII. yüzyıldan itibaren, Türkleşmeye İslamlaşmaya başlamış olan Çağataylardan bir hanın yanında "bey" olarak 1370 yılında tarih sahnesine çıkmıştı. Daha sonra İdil'den Hindistan'a, Tanrı dağlarından Anadolu'ya kadar geniş topraklara hükmetti ve en son Çin seferinde yolda hastalanarak öldü (1405). Töre gereği devlet, oğulları (torunları) arasında paylaşıldı. En genç oğlu Şahruh (1407-1447) Horasan'da Herat merkezli olarak Timurlu devletini devam ettirdi. Aynı zamanda ünlü bir bilgin olan Ulug Bey'in saltanatında (1447-1449) Mâveraünnehir Özbeklerin hücumuna uğrayarak tahrip edildi. Bundan sonra Hüseyin Baykara (1469-1506) döneminde sadece Horasan bölgesinde hükümlerlik devam ettiyse de Baykara'dan sonra Özbek Şibani Han Horasanı da zapt ederek (1507) son darbeyi vurdu. Hânedândan Babür'ün dedelerine (Timur'un üçüncü oğlu Miranşah Mirza) ise Fergana bölgesi kalmıştı. Fergana tahtı Babür'ün yönetiminde iken o da Özbekler karşısında tutunamayınca (1514) Hindistan'a giderek burada Babürlü Devletin temellerini attı ve hanedanı burada devam etti.

Babür'ün babası Ömer Şeyh Mirza'nın üç oğlu ve beş kızı vardı. Oğulları Babür, Nâsır ve Cihangir Mirza'dır. Kızları ise Hanzâde, Mihr Banu, Şehr Banu, Yadigâr Sultan ve Rukiye Sultan Begim'dir.

Babür küçük yaşta vali unvanı ile görevlendirildiği Andican'da eğitimi ve gelişimini devam ettirirken babasının bir kaza sonucu vefatı üzerine Fergana'ya gelerek 10 Haziran 1494'de henüz 12 yaşında tahta çıktı. Çok genç olmasına rağmen hayatında her zaman tahassürle yâd ettiği Semerkant'a birkaç defa hâkim olduysa da en nihayet 1501'de Özbekler karşısında mağlup olarak tamamen terk etmek zorunda kaldı,

214-235

Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Türk Büyüğü : Devlet Adamları 1,
haz. Vahit Türk, c. IV, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022.
İSAM DN. 294751.